

BØRNE- OG UNGDOMSFORSORG I GRØNLAND

Foredrag holdt den 13. oktober 1966 i Det grønlandske Selskab

Af direktør *Holger Horsten*

Da udbygningen af det nye Grønland i overensstemmelse med forslagene fra den store *Grønlandskommission i dens betænkning fra 1950* blev sat i gang, fik udbygningen af erhvervslivet og boligbyggeriet, af skolevæsenet og sundhedsvæsenet en prioritetsstilling. De sociale opgaver derimod blev overladt til det grønlandske samfund selv at administrere og financiere gennem landsråd og kommuneråd ved midler, som indgik som forbrugsafgifter på visse varer. Hertil kom de beløb, der af private foreninger blev ydet, særlig til anlæg og drift af børneinstitutioner.

I 1965 blev de sociale spørgsmål af ministeriet for Grønland taget op til en dybtgående undersøgelse, for børne- og ungdomsforsorgens vedkommende med bistand fra direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, der i løbet af sommeren ved et særligt rejsehold foretog en kortlægning af de vigtigste børneforsorgsproblemer i Grønland. Baggrunden var dels den eksplosive befolkningstilvækst og ændring i såvel erhvervs- som samfundsstruktur, og dels bestræbelserne for at koncentrere befolkningen på færre pladser. Disse forhold havde medført sociale konsekvenser, som man nu ville prøve at forebygge og afværge.

Rejseholdet har aflagt besøg i alle byer og i nogle udsteder på vestkysten mellem Umanak i nord og Julianehåb i syd. Ved disse besøg har man besøgt børneforsorgsinstitutionerne i de pågældende byer samt, i det omfang det har været muligt, ført forhandlinger med børneforsorgsudvalg, distriktslægen, kærneren, repræsentanter for skolevæsenet og politiet. Endelig er der ført forhandlinger med de centrale myndigheder i Godthåb.

Rejseholdet har fået et stærkt indtryk af den udvikling, der i disse år er ved at ske i Grønland indenfor boligbyggeriet, erhvervslivet, uddannelsen og sundhedsvæsenet. Men man har også fået et stærkt indtryk af det umådelige behov, der er for at udbygge for sorgen for vanskeligt stillede børn og unge. Man har fået mange vidnesbyrd om, at den stærke industrialisering har bevirket, at selv de allermindste børn i alt for høj grad er overladt til sig selv, medens moderen går på arbejde, og at der i stærkt voksende byer har vist sig tilpasningsvanskeligheder for børn og unge i et hidtil ukendt omfang, som man imidlertid står ganske magtesløs overfor.

Indtil for et par årtier siden synes den traditionelle opdragelse i Grønland at have formet sig efter de hovedlinier, at det spæde barn var genstand for megen omsorg; børn i børnehave- og skolealder måtte efterhånden klare sig selvstændigt som medlemmer af familien og det lille samfunds kollektiv, og de konfirmerede unge betragtedes som voksne, der skulle arbejde i faderens erhverv for drengenes vedkommende og i hjemmet for pigernes. Dette traditionelle opdragelsesmønster passer ikke til den ændrede samfundsstruktur, vi finder i dagens Grønland – specielt ikke i udviklingsbyerne.

Den hastige industrialisering og byudvikling, der ikke mindst har taget fart efter 1950, har været problemskabende, fordi den menneskelige omstilling til de nye forhold ikke har kunnet ske i samme tempo. Det har vist sig i Grønland, hvad man også kender fra andre lande, at en eksplosiv teknisk udvikling bærer socialt farlige momenter i sig, hvis den ikke følges af en samtidig og stadig kulturel og social udvikling.

Situationen i vore dages Grønland opleves nok rigtigst, hvis man sammenligner den med udviklingsperioden i Danmark og andre vesteuropæiske lande i de sidste tiår af forrige århundrede, hvor et stort tal af landarbejdere og husmænd omplantedes til et bymiljø, der var dem fremmed, og til en erhvervsform, de ikke tidligere havde kendt.

Det specielle grønlandske træk i billedet er så blot det, at springet i udvikling er taget så meget hurtigere. Følgen synes at være en ikke ringe rodløshed, specielt hos den nuværende forældregeneration.

Hertil kommer, at børnenes andel i den grønlandske befolkning er procentuelt stigende på grund af stigende fødselstal og faldende spædbørnsdødelighed, således at henved halvdelen af befolkningen udgøres af børn under 15 år. Befolkningstallet stiger med ca. 4 % pr. år, en af de højeste stigningsprocenter i verden og mere end 5 gange så høj som i det øvrige Danmark. I løbet af 18 år vil befolkningstallet være fordoblet. Socialt og forsorgsmæssigt er det af særlig betydning, at ca. 1/3 af børnene fødes uden for ægteskab. På denne baggrund må behovet for børneforsorgsforanstaltninger vurderes.

Børneforsorgen i Grønland udøves i dag i henhold til en landsrådsvedtægt af 1952 med ændringer senest af 1963, stadfæstet s. å. af ministeriet for Grønland.

Børneforsorgen varetages herefter inden for hvert af landets kommuner af et af kommunalbestyrelsen nedsat børneforsorgsudvalg, der består af forsorgsudvalgets medlemmer, suppleret med særligt sagkyndige (en lærer, skolens forældrerepræsentant samt sundhedsplejersken, evt. jordemoderen eller fødselshjælpersken), samt eventuelle andre af kommunalbestyrelsen valgte personer, som har særlige forudsætninger for hvervet.

Omkring halvdelen af Grønlands befolkning er børn under 15 år, og befolkningstallet stiger med ca. 4 % pr. år, en af de højeste stigningsprocenter i verden.

Efter ordlyden skulle man tro, at der herefter var oprettet 19 børneforsorgsudvalg, 1 for hver kommune. Da der imidlertid ifølge landsrådsvedtægten af 1963 om hjælp fra det offentlige er nedsat forsorgsudvalg i hver af landets 89 valgkredse, og da børneforsorgsudvalgene bl. a. består af forsorgsudvalgets medlemmer, er der faktisk oprettet 89 børneforsorgsudvalg.

Børneforsorgsudvalgenes arbejde består i:

- 1) Tilsyn med børn.
- 2) Udstedelse af plejetilladelser.
- 3) Tildeling af advarsler til børn, forældre eller andre opdragere.
- 4) Beskikkelse af tilsynsværge for børn.
- 5) Meddelelse af pålæg over for forældre eller andre opdragere med hensyn til børns pleje, opdragelse eller oplæring.
- 6) Børns anbringelse uden for deres hjem.

De materielle regler svarer stort set til bestemmelserne i den danske forsorgslov af 1933 med de indtil 1951 gennemførte ændringer i disses ordlyd. Tilsynet med børn udøves dog ved en beskikket tilsynsværge, og børneforsorgsudvalget kan ikke selv træffe fjernelsesbeslutning, men kun afgive indstilling herom til kommunalbestyrelsen, hvis afgørelse, for at være gyldig, skal være eenstemmig.

I landsrådsvedtægten findes bestemmelser om anke til landshøvding og landsrådets børneforsorgsudvalg, svarende til 1933-reglerne om anke til amt og landsnævnet for børneforsorg.

Vedrørende institutioner for børneforsorg findes der kun en bestemmelse om, at intet børnehjem fremtidig kan oprettes i Grønland uden landshøvdingens tilladelse. Inden landshøvdingen træffer afgørelsen, vil erklæring være at indhente fra vedkommende kommunes børneforsorgsudvalg samt eventuelt fra landsrådets børneforsorgsudvalg.

Af stor betydning ved overvejelser om a jourføring af denne landsrådsvedtægt er, om det kan antages, at i hvert fald denne efterleves.

Det er i så henseende oplyst, at der i 1961/62 på landsrådets vegne er foretaget en undersøgelse af administrationen af den dagældende landsrådsvedtægt om børneforsorg. Man er herved kommet til det nedslående resultat, at tilsyn med børn ikke udøves til trods for, at mange børn lever under forhold, der i høj grad nødvendiggør et tilsyn. Bestemmelsen om, at ingen må modtage eller have noget barn under 14 år i familiepleje uden dertil at have fået tilladelse fra forsorgsudvalget, respekteres ikke, og børneforsorgsudvalget træder ikke i funktion, når et barn er udsat for vanrøgt.

Imidlertid er der i de 3-4 år, der var forløbet, siden denne undersøgelse er foretaget og indtil 1965, sket en betydelig udvikling. Ved de forhandlinger, rejseholdet har ført, er det oplyst, at de grønlandske børneforsorgsudvalg nu fører et tilsyn, der ikke væsentligt afviger fra det tilsyn, som er ført af de danske børne- og ungdomsværn i kommuner af tilsvarende størrelse i henhold til den tilsvarende bestemmelse i den danske børne- og ungdomsforsorgslov af 1961. Endvidere er børnefor-

sorgsudvalgene nu opmærksom på, at tilladelse til anbringelse i familiepleje kræves. Man har i vidt omfang gennemført dette krav i forbindelse med administrationen af de nye regler om udbetaling af børnetilskud. Endelig er man i høj grad opmærksom på, om børn er udsat for vanrøgt, men man har ofte måttet opgive at foretage videre på grund af vanskeligheder med hensyn til at finde egnede plejehjem eller plads på børnehjem eller børnesanatorier til børn, som bør anbringes uden for deres eget hjem.

Rejseholdet er herefter overbevist om, at der også i børneforsorgsudvalg i Grønland findes så mange ansvarsbevidste mænd og kvinder, at en af de helt afgørende forudsætninger for, at den danske lovgivning om børne- og ungdomsforsorg med de af forholdene nødvendiggjorte ændringer kan sættes i kraft i Grønland, er til stede.

Rejseholdet finder dog, at det er nødvendigt, at der ligesom i Danmark også i Grønland ansættes en børneværnskonsulent, der kan vejlede børneforsorgsudvalgene med hensyn til en ny grønlandsk børne- og ungdomsforsorgslovs forståelse og administration og med hensyn til de enkelte børneforsorgssagers behandling.

Endvidere må der så hurtigt som muligt ske en udbygning af børneforsorgens institutioner, så børneforsorgsudvalgene virkelig får mulighed for at handle, når det er påkrævet.

Rejseholdet har derfor foreslået, at der gennemføres en lov om børne- og ungdomsforsorg i Grønland, der bygger på den i Danmark i 1964 gennemførte lov om børne- og ungdomsforsorg, dog naturligvis med de ændringer, der er en følge af de særlige forhold i Grønland.

Dette betyder, at en række af de hovedretningslinier, som den nye 1964-lov bygger på, også skulle komme til at gælde i Grønland:

1. Al børne- og ungdomsforsorg må ses under et familiepolitisk og social-pædagogisk synspunkt.
2. Barnet og den unge må ses, ikke som isolerede personer, men som led i deres familie.
3. Der må lægges op til en samarbejdslinie med andre organer i kommunen, der beskæftiger sig med børn og unge, med forældre og anbringelsessteder.
4. Børne- og ungdomsforsorgen bør i videst muligt omfang fremtræde som et tilbud til barnet eller den unge og dens familie.
5. Sagkyndig medvirken må søges indpasset i de forskellige organers arbejde på den mest hensigtsmæssige måde.

En lov om børne- og ungdomsforsorg i Grønland kan selvsagt være væsentlig mere kortfattet end 1964-loven, men den må bygge på de fornævnte principper og i hvert fald indeholde regler om:

*Dansk Røde Kors driver børnehjem i Godthåb, Julianehåb og Egedesminde,
her ses Røde Kors-børnehjemmet i Godthåb.*

1. Børne- og ungdomsforsorgens administration.
 - a. De kommunale børne- og ungdomsværn.
 - b. De centrale myndigheder.
2. Børnetilsyn og familievejledning.
3. Plejetilladelse og børns anbringelse i familiepleje.
4. Særlige børneværnsforanstaltninger.
5. Daginstitutioner.
6. Børne- og ungdomshjem.
7. Regler om anerkendelse og godkendelse af og offentlige tilskud til daginstitutioner og børne- og ungdomshjem.

Jeg skal knytte nogle bemærkninger til hver af disse elementer i en eventuel børneforsorgslov for Grønland.

Ad 1. De kommunale børne- og ungdomsværn

bør styrkes ved, at der gives dem mulighed for i de vanskelige sager om anbringelse af børn og unge uden for hjemmet at kunne drage nytte foruden af kredsdommerens, kredslægens og eventuelt børneværnskonsulentens sagkundskab tillige af en af

en centralmyndighed i Grønland for hver kommune beskikket pædagogisk konsulents sagkundskab.

Børneværnet bør være bemyndiget til selvstændigt – uden sagens forelæggelse for kommunalbestyrelsen at træffe beslutning. Eenstemmighed bør ikke længere være forudsætning for beslutningens gyldighed.

Børneforsorgsudvalgenes arbejdsområde bør ændres til at omfatte en hel kommune.

Vi tror nemlig ikke, at det i udsteder eller bopladser vil være muligt at knytte det fornødne antal personer med indsigt i børne- og ungdomsforsorg til børneværnene, når hensyn tilmed bør tages til, at medlemmerne ikke ved familieskab er knyttet for nær til de familier, overfor hvem der kan blive spørgsmål om at rejse en børneværns-sag. På den anden side er vi også klar over, at ansvaret for at rejse eller – hvad der kan være endnu mere skæbnesvangert – undlade at rejse en ofte alvorlig sag om børns forhold ikke bør påhvile en enkelt person fra et udsted eller en boplads.

Vi har foreslået, at beføjelserne mellem et børne- og ungdomsværn for hele kommunen og dets afdelinger i de enkelte valgkredse bør deles, således at børneværnets medlemmer i valgkredsene skal kunne træffe påtrængende foreløbige foranstaltninger, der må forelægges det samlede børne- og ungdomsværn i kommunen til endelig godkendelse.

Ad 2. Børnetilsyn og familievejledning.

I Danmark er ved 1964-loven det almindelige børnetilsyn, svarende til det, der i Grønland udøves efter landsrådsvedtægten med nogle grupper børn, der traditionelt betragtes som særlig stærkt truet, ophævet og afløst af en bestemmelse om, at børne- og ungdomsværnene kan tilbyde familier med børn familievejledning, og at de er forpligtet til at rette et sådant tilbud til familier, som må antages i særlig grad at trænge til støtte. Det obligatoriske børnetilsyn er i Danmark kun bevaret for børn i privat dagpleje og familiepleje.

Ved rejseholdets forhandlinger med børneforsorgsudvalg har vi mødt megen interesse for, at tilsynet også i Grønland udbygges til et tilbud om familievejledning, dog at man i Grønland bør bevare den hidtidige adgang til at beskikke tilsynsværge, uden at særlige uheldige forhold er dokumenteret, ikke blot for børn i privat dagpleje og familiepleje, men også for børn født udenfor ægteskab. Familievejledere og tilsynsværger i større bysamfund bør med samtykke af en centralmyndighed i Grønland kunne aflønnes. Udgifterne ved en sådan ændrings gennemførelse bør – hvad der er noget nyt – kunne afholdes som børneværnsudgifter, det vil sige med 6/10 af staten, 3/10 af landskassen, medens 1/10 bæres af kommunen selv. Det må være en forudsætning, at der til familievejledningen benyttes personer, der i kraft af deres

erfaring og menneskelige egenskaber er egnet til det meget krævende familievejledningsarbejde. Der var også megen interesse for, at der – ligesom i Danmark – tilrettelægges særlige kurser for familievejledere.

I uddannelseskommissionen for det sociale område er man nu inde på overvejelser om, at disse kursus bør udbygges, således at denne uddannelse kan kvalificere medarbejdere i kommunerne til indenfor det sociale felt også at løse andre lokale arbejdsopgaver end familievejledning. En tilsvarende udvidet social uddannelse bør søges gennemført i Grønland. Det er absolut nødvendigt, at arbejdsopgaver af denne art løses af grønlændere.

Ad 3. Plejetilladelse og børns anbringelse i familiepleje.

Efter de ved rejseholdets forhandlinger modtagne oplysninger er de fleste pleje-anbringelser – efter de senest foreliggende statistiske oplysninger godt 650 – sket ved privat initiativ, og bl. a. på grund af de vanskelige boligforhold lader plejehjems-anbringelse sig ikke let anvende af børneforsorgsudvalgene. Hertil kommer, at man heller ikke betragter dem som særligt heldige, da der stadig resterer for meget af den gamle grønlandske tradition, hvorefter plejebørn er mindre velanskrevne end egne børn og skal slide for føden. Ved de førte forhandlinger blev imidlertid også det synspunkt fremført, at det, der særligt vanskeliggør fremskaffelse af egnede plejehjem, er den omstændighed, at man ikke kan tilbyde plejeforældre en passende betaling. Som hovedregel foretrækker man at anbringe børn, som forsorgsudvalgene må tage sig af, og som ikke kan anbringes hos familie, i børnehjem og børnesanatorier.

Rejseholdet har foreslået, at der i en ny lov om børne- og ungdomsforsorg i Grønland optages bestemmelser, svarende til 1964-loven, hvorefter afholdte udgifter til plejeløn efter vejledende regler, fastsat af en centralmyndighed i Grønland, kan refunderes som børneværnsudgifter, med refusion som foran nævnt. Endvidere bør det pålægges børneværnskonsulenten at føre et vist tilsyn med, hvorledes børneværnenes tilsyn med plejehjem er tilrettelagt, og eventuelt selv aflægge besøg i plejehjem.

Ad 4. Særlige hjælpeforanstaltninger.

De i landsrådsvedtægten omhandlede særlige hjælpeforanstaltninger bør bevares, men tilbudssystemet bør fremtidig være det principale i Grønland som i det øvrige Danmark.

Det må overvejes, om der engang med tiden bliver mulighed for at give børneværnene i Grønland bemyndigelse til at give økonomisk støtte efter de for børneværn herhjemme gældende regler.

Ad 5. Daginstitutioner og disses udbygning.

Der drives i øjeblikket i Grønland til børn i alderen 0–3 år 2 vuggestuer, 3 småbørnsstuer og 1 børneparkering med ialt 111 pladser samt til børn i alderen 3–6 år 15 børnehaver med 625 pladser og 2 sæsonbørnehaver med 40 pladser.

Man har i samtlige byer gennemgået behovet for oprettelse af nye daginstitutioner på grundlag af ventelister og børnetal i de pågældende aldersklasser dels nu, dels i de kommende år som følge af byernes forventede udvikling, jfr. prognosen herom i G 1960. Man har vurderet behovet på grundlag af G 1960-normer, hvorefter der bør oprettes 1 vuggestueplads for hver 10 børn i alderen 0–3 år og 1 børnehaveplads for hver 3 børn i alderen 3–6 år. Man har korigeret de herved udfundne tal ved forhandling med børneforsorgsudvalg og gennemgang af brevvekslingen om disse spørgsmål mellem landshøvdingen og kommunalbestyrelsen.

Under forhandlingerne med kommunalbestyrelserne i de større byer er det ofte fremhævet, at der også er et stort behov for fritidsforanstaltninger for de skolesøgende børn i alderen 7–14 år i form af fritidshjem og fritidsklubber. Dette behov er ved en i Godthåb foretagen undersøgelse opgjort til 1 plads pr. 6 skolesøgende børn. Dette behov vil næppe – som af G 1960 forudsat – kunne dækkes gennem de i henhold til lov af 1966 om ungdomsklubber m. v. planlagte ungdomsklubber. Ordningen bør – ligesom i Danmark – normalt være den, at fritidshjem indrettes, så de tillige kan benyttes som ungdomsklubber.

Rejseholdets forslag går ud på, at der i 10-års perioden 1966–1975 oprettes ca. 13 vuggestuer til 455 børn, 21 børnehaver til ca. 1.100 børn og 6 fritidshjem til ca. 350 børn, og at der iøvrigt indrettes fritidshjem i forbindelse med nogle af de allerede planlagte ungdomsklubber. De samlede etableringsomkostninger kan anslås til ca. 53 mill. kr., fordelt med 21 mill. kr. på vuggestuer, 25 mill. kr. på børnehaver og 7 mill. kr. på fritidshjem.

Ad 6. Børne- og ungdomshjem og disses udbygning.

Der rådes i dag over ialt 214 pladser i de eksisterende børnehjem i Grønland, fordelt på 88 i 5 børnehjem og 126 i 5 børnesanatorier, der nu, efter de af rejseholdet foretagne grundige undersøgelser, virker som almindelige børnehjem. Hertil kommer 75 pladser i de 7 børneplejehjem, der drives af sygehusvæsenet. Yderligere er der i danske børne- og ungdomshjem for tiden anbragt ca. 50 børn, heraf ca. 20 på grund af tilpasningsvanskeligheder, som man ikke kunne klare i Grønland.

Man har ved forhandlinger med børneforsorgsudvalgene, dels på grundlag af ca. 100 indberetninger til Dansk Røde Kors om tilpasningsvanskelige børn, dels om

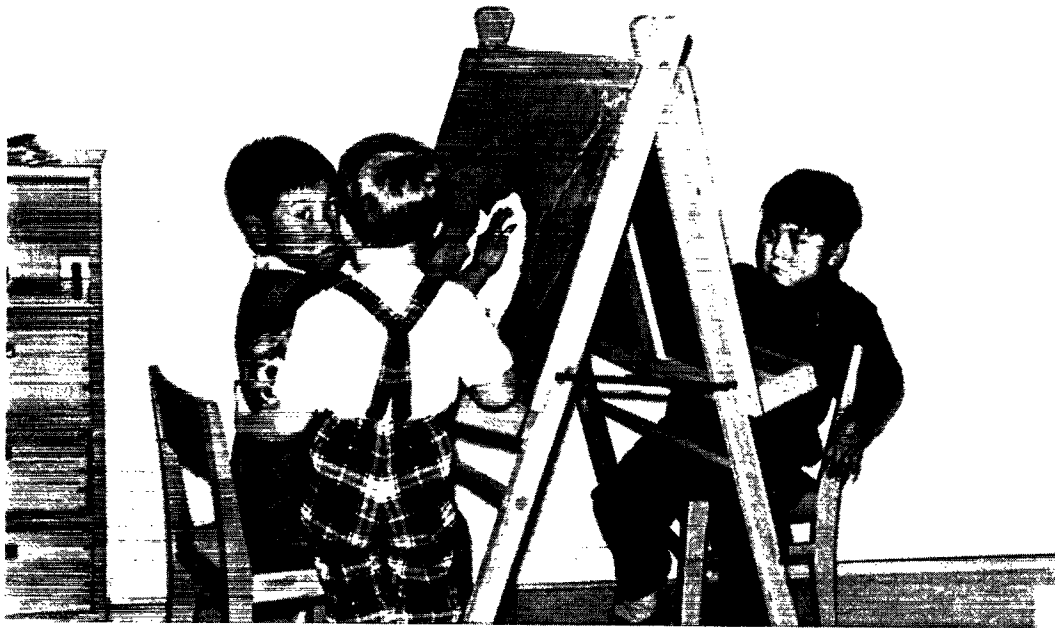
andre børn og unge, der volder skolen, politiet og børneforsorgsudvalg vanskeligheder, der ikke kan løses ved de i øjeblikket i Grønland til rådighed stående midler, søgt at finde frem til, hvilken udvidelse af kapaciteten på børne- og ungdomshjem i Grønland, der må anses for påkrævet, og hvilke børn og unge, der eventuelt må anbringes i danske institutioner.

Det viste sig, at de fleste af disse børn og unge ikke udviste større vanskeligheder, end at de ville kunne klares i gode børnehjem med et pædagogisk støttende miljø. Det blev fremhævet, at det voldte særlige vanskeligheder at placere drenge i 11–13 års alderen og derover og piger i 13–14 års alderen og derover, da børnehjem og børnesanatorier ikke er indstillet på at modtage vanskelige børn i disse aldersklasser, og der slet ikke rådes over pladser i hjem for unge. På samme måde voldte det ofte vanskeligheder at placere unge efter udskrivningen i 12–14 års alderen fra børnehjem og børnesanatorier. Alt for ofte blev resultatet af opdragelsen spildt, når de ikke var i stand til at klare en fortsat uddannelse med ophold i lærlingehjem eller efterskole, og måtte vende tilbage til deres gamle miljø. Endeligt var det vanskeligt at placere spæde børn. Ofte måtte de anbringes midlertidigt i sygehus, hvor man vel var i stand til at yde dem den fornødne fysiske hjælp, men af personalehensyn ikke en på pædagogisk hensigtsmæssig måde tilrettelagt pasning med nær kontakt til en enkelt, som er så nødvendig for spæde børns udvikling.

Rejseholdet har særlig drøftet, om pladsbehovet bør søges dækket ved etablering af nye institutioner i Grønland eller ved etablering af specielle institutioner for grønlandske børn i Danmark, eller ved anbringelse i danske institutioner sammen med danske børn og unge. Man var enige om, at det rigtigste vil være at sigte imod, at børneforsorgen i Grønland sættes i stand til at klare de almindeligt forekommende vanskeligheder da tilpasning nok kan ske i danske institutioner, men da en gentilpasning til det grønlandske samfund erfaringsmæssigt vil volde store vanskeligheder.

Rejseholdet foreslår, at de bestående børnehjem og børnesanatorier henføres til gruppen *almindelige børnehjem til ophold af kortere eller længere varighed*, således at disse fortrinsvis står til rådighed for det distrikt, hvori de er beliggende. Samtidig foreslår vi, at de nødvendige konsekvenser af, at børnesanatorierne nu virker som børnehjem, tages ved nyansættelser af ledere og medarbejdere. På grund af den store mangel på plads i hjem af denne art bør der imidlertid i 10-års perioden 1966–75 oprettes yderligere 2 hjem hvert til 24 børn, der geografisk bør placeres i Frederikshåb og Holsteinsborg, 1 mindre hjem til 15 småbørn i Angmagssalik og 2 mindre hjem til 10 børn, der bør placeres i Godhavn og Upernavik.

Et hjem for 35 spæde børn bør oprettes i Godthåb, jfr. de af mødrehjælpen udarbejdede planer om et mødre- og spædbørnehjem.

*Interieur fra Dronning Ingrid's børnehave
i Angmagssalik, en af Red Barnes's 19 børneinstitutioner i Grønland.
Tre af disse er småbørnsstuer.*

Af hjem for tilpasningsvanskelige børn og unge med mulighed for en vis skoleundervisning og erhvervsuddannelse, noget man her i Danmark ville kalde *skole- og ungdomshjem*, bør oprettes 3, 1 for piger og 2 for drenge. Ved placering af disse hjem bør der tages hensyn til beskæftigelses- og oplæringsmulighederne i byen.

Man foreslår endvidere oprettet 4 *ungdomspensioner* for unge, der har behov for særlig støtte under uddannelse eller erhvervsmæssig tilpasning, 2 for drenge og 2 for piger. Der bør ved placering af disse hjem tages hensyn dels til en rimelig geografisk fordeling, dels til arbejds- og uddannelsesmulighederne henholdsvis for drenge og piger i disse byer.

De samlede udgifter til etablering af disse ialt 13 nye hjem kan ganske skønsmæssigt anslås til 36 mill. kr.

Ved dette forslag til udbygning af den bestående børne- og ungdomshjemsorganisation sigter man på i rimeligt omfang at begrænse antallet af børn og unge, som må sendes til Danmark. Børn og unge, som ikke kan klares indenfor disse hjemss rammer, må undtagelsesvis sendes til Danmark til optagelse i danske børne- og ungdomshjem.

Ad 7. Regler om anerkendelse og godkendelse af og offentlige tilskud til drift og etablering af daginstitutioner og børne- og ungdomshjem.

Rejseholdet anbefaler, at der ved en lov om børne- og ungdomsforsorg i Grønland tilvejebringes hjemmel til anerkendelse af *vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og fritidsklubber samt ungdomsklubber*, der fortrinsvis har et socialt-pædagogisk formål eller indgår som led i en flerleddet institution.

Endvidere anbefaler vi, at der tilvejebringes hjemmel til anerkendelse af børne- og ungdomshjem af de tidligere nævnte typer.

Med hensyn til tilskud til etablering og drift kan rejseholdets forslag sammenfattes i, at de gældende regler om tilskud til driften bør opretholdes for daginstitutioner i Grønland, idet de er gunstigere end de herhjemme gældende regler. Derimod bør der tilvejebringes hjemmel til, at der ydes mindst samme tilskud fra staten som herhjemme til etablering og drift af børne- og ungdomshjem.

Med hensyn til *driftsformen for institutioner for børneforsorg* udtaler rejseholdet, at det vil være af betydning, om foreninger for børneforsorg, såsom Foreningen til hjælp for grønlandske Børn, Red Barnet og Dansk Røde Kors, der alle sidder inde med betydelige erfaringer med hensyn til etablering af drift af børneforsorgsinstitutioner, og som alle har været i stand til at fremskaffe betydelige midler til løsning af foreliggende opgaver, vil påtage sig arbejdet med etablering og drift af nye institutioner.

På den anden side konstaterede vi ved vort besøg et stærkt behov for et udvidet samarbejde mellem foreningerne, institutionernes ledere og det lokale selvstyre, navnlig børneforsorgsudvalgene. Der bør derfor – også for at styrke det lokale selvstyre – ligesom i det øvrige Danmark oprettes lokale tilsynsråd for daginstitutioner og børne- og ungdomshjem i Grønland med repræsentation bl. a. for børneforsorgsudvalgene. Ved vedtægtsbestemmelser bør disse lokale tilsynsråds beføjelser i forhold til foreningerne og institutionslederne fastlægges.

Endelig gør rejseholdet opmærksom på problemet om *uddannelse af grønlandske medarbejdere* til børneinstitutioner i Grønland. Ved disse institutioner er der i øjeblikket ansat udsendte danske ledere og medarbejdere og grønlandske kivfat samt ganske enkelte uddannede grønlændere.

Man anser det for meget vigtigt, at der skabes mulighed for, at stillingerne ved de bestående og nye børneinstitutioner i stigende grad besættes af uddannede grønlandske medarbejdere. Dette forudsætter, at der oprettes en uddannelsesskole i selve Grønland, hvor en forsvarlig grunduddannelse af børneforsorgspædagoger bør kunne meddeles, og hvor der også bør kunne afholdes kursus, som de tidligere nævnte, for medarbejdere på det sociale felt i kommunerne. Et uddannelsescenter af denne art vil nok mest hensigtsmæssigt kunne placeres i Egedesminde.

I Istanbul i Tyrkiet har I.U.C.W., den internationale børneforsorgsunion, fornylig kunnet indvi et børnehave- og uddannelsescenter, hvis oprettelse er bekostet af de skandinaviske og kanadiske medlemsorganisationer af unionen. Et center af denne art, der er tegnet af en dansk arkitekt, og som i en 5-års periode vil blive drevet af disse organisationer i samarbejde med den tyrkiske medlemsorganisation under ledelse af skandinaviske eksperter, vil efter min mening være fortrinligt egnet som mønster for et tilsvarende uddannelsescenter i Grønland. Det tog præcis 4 år at gennemføre planen fra ideens fremsættelse til indvielsen kunne finde sted. Jeg håber, at der kan arbejdes lige så hurtigt og effektivt på Grønland.

En betænkning med dette indhold har rejseholdet i oktober 1965 afgivet til ministeren for Grønland.

Om forslagernes videre skæbne kan jeg oplyse, at vi har ført en række forhandlinger i ministeriet om udarbejdelse af planer til nye vuggestuer, børnehaver og et nyt børnehjem i Grønland.

Det er planlagt i tiden 1967–70 – det vil sige den første halvdel af den i vor betænkning omhandlede 10-års periode – at oprette 6 nye vuggestuer og 7 nye børnehaver, og det er vel, hvad man kunne forvente med den nuværende byggekapa­citet. Endvidere vil der i dette tidsrum blive opført i Godthåb et mødre- og spædbørnehjem og i Upernavik et kombineret børnehjem og skolehjem for børn fra udstederne, der søger skoleundervisning i Upernavik. Vi havde gerne set, om der kunne blive opført flere børnehjem og også mindst 1 a 2 hjem for vanskelige børn og unge, men det har ikke været muligt at indplacere disse byggearbejder i ministeriets udbygningsplaner. Dette betyder, at vanskelighederne vil stige betydeligt i de kommende år, og at et stigende antal børn fra Grønland må anbringes i danske børne- og ungdomshjem, sandsynligvis med den følge, at det vil blive vanskeligt eller umuligt til sin tid at gentilpasse dem i det grønlandske samfund.

Betænkningens forslag iøvrigt er henvist til overvejelse i en af ministeren for Grønland nedsat arbejdsgruppe vedrørende de sociale forhold i Grønland.

Denne arbejdsgruppe har i sit forslag til opbygningen af det sociale administrationsapparat i Grønland udtalt, at der snarest bør tildeles socialpolitikken i Grønland en væsentlig rolle i hele udviklingspolitikken for at afbøde virkningerne af de af udviklingen skabte sociale konfliktsituationer. Gruppen peger på, at der allerede nu foreligger en række individuelle tilpasningsvanskeligheder, der giver sig udtryk i øget alkoholmisbrug, voksende ungdomsproblemer, stabilitetsproblemer på arbejdspladserne og børnepasningsproblemer. Det forudses, at disse vanskeligheder vil øges drastisk i de kommende år som følge af det voksende tempo i hele samfundsudviklingen, herunder navnlig bestræbelserne for at koncentrere befolkningen. På den an-

den side vil denne på afgørende måde være afhængig af en indsats til afhjælpning og forebyggelse af sociale konfliktsituationer.

I sin vurdering af den danske sociallovgivning og hermed af dennes anvendelighed som mønster for en udbygget grønlandsk socialordning har arbejdsgruppen set det som noget karakteristisk, at den hidtidige udbygning af lovgivningen i Danmark først og fremmest har rettet sig mod foranstaltninger, der har sigtet mod det enkelte individ og dets situation, og at denne udbygning ikke har været tilpasset den økonomiske og øvrige samfundsmæssige udvikling.

For et udviklingsområde som Grønland, hvor de væsentligste sociale problemer må henføres til omstillingsproblemer i forbindelse med ændringerne i samfundsstrukturen, vil situationen for de socialt vanskeligt stillede familier ikke kunne afhjælpes effektivt, såfremt de sociale hjælpemuligheder blev spredt på et antal forskellige organer, hvoraf et organ tog sig af beskæftigelsesproblemerne, et andet af børneforsorgsproblemerne, et tredje gav hjælp under sygdom, et fjerde anviste bolig, et femte udbetalte kontant hjælp o. s. v. En sådan opdeling ville iøvrigt være umuliggjort alene som følge af de mange små samfund og disses spredte placering.

Arbejdsgruppen foreslår derfor at samle de sociale bestemmelser i eet system, der kommer til at omfatte alle specialområder i et udbygget forsvæsen og herunder inddrager eller etablerer en snæver kontakt med arbejdsanvisningen og boligvæsenet. Heri ligger efter arbejdsgruppens opfattelse nødvendigheden af opbygningen af en enhedsadministration på det lokale område og en central enhedsadministration, der kan forestå opbygningen og koordineringen af de kommende års arbejde på det lokale plan.

En sådan centraliseret indsats anses for en afgørende forudsætning for en eventuel fremtidig beslutning om overførsel af det sociale område til socialministeriets ressort.

Med præciseringen af kravet om en enhedsadministration fastslår arbejdsgruppen, at man ikke mener, at det indtil videre vil være praktisk gennemførligt, at arbejdet med børneforsorgsspørgsmål, som foreslået i vor betænkning, får tjenstligt tilhørsforhold til direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen. Det anses dog for at være af den største betydning, at der opnås den bedst mulige saglige kontakt med direktoratet.

Arbejdsgruppens forslag om en central enhedsadministration går ud på, at der under landshøvdingen oprettes en arbejds- og socialdirektion med en socialdirektør og 2 konsulenter som administrationens ledere. Den ene konsulent skulle være specialist indenfor området familievejledning-børneforsorg.

Til det af arbejdsgruppen anførte må jeg fremhæve, at man ikke synes at være opmærksom på den udvikling, der i de senere år er sket i dansk børneforsorg, og

Børnesanatoriet i Jakobshavn.

Foreningen til Hjælp for grønlandske Børn driver desuden børnesanatorier i Egedesminde, Sukkertoppen, Julianehåb og Angmagssalik og en vuggestue i Godthåb.

som nu har fundet udtryk i, at børne og ungdomsforsorgen er forlagt til ministeriet for familieanliggender.

Som jeg allerede har nævnt, er en af de hovedretningslinier, den nye danske børne- og ungdomsforsorgslov bygger på, at al børne- og ungdomsforsorg må ses under et *familiepolitisk og socialpædagogisk* helhedssyn. Med denne hovedretningslinie er det fastslået, at børne- og ungdomsforsorgen, der gennem mange år fortrinsvis er vurderet som en social foranstaltning, nu har fået et nyt sigte. Den nye lovs formulering er dog ikke udtryk for noget helt nyt, men betegner afslutningen på en lang udvikling. Igennem de senere år har man nemlig ved siden af sociale synspunkter i stigende grad lagt familiepolitiske og socialpædagogiske synspunkter til grund. Det vil efter min mening være helt forkert at give børneforsorgen i Grønland alene et socialt sigte.

En anden hovedretningslinie i den nye lov, som synes at være overset i argumentationerne, er, at loven søger at se barnet og den unge ikke som isolerede personer, men som led i deres familie.

På den anden side er jeg enig i, at den tredie hovedretningslinie i den nye lov, samarbejdslinien, i det grønlandske samfund må føre i retning af en vis koncentration på det lokale og det centrale plan.

Jeg må dog fremdeles mene, at vi bør have en selvstændig lov om børne- og ungdomsforsorg i Grønland, der bygger på den nyeste danske lovgivning.

Endvidere bør der i hver kommune i Grønland, som af os foreslået, oprettes et børne- og ungdomsværn.

Endelig vil jeg mene, at den centrale administration bør deles mellem det planlagte arbejds- og socialdirektorat i Grønland og direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen. Til det sidstnævnte direktorat bør efter min opfattelse henlægges den pædagogiske vejledning og det pædagogiske tilsyn samt – som af revisionsdepartementet foreslået – det driftsøkonomiske og regnskabsmæssige tilsyn også med institutioner for børneforsorg i Grønland. I forbindelse hermed bør udøves et vist tilsyn med udnyttelsen af pladserne i børne- og ungdomshjem i Grønland, ikke mindst fordi den planlagte beskedne udbygning i de førstkommende år vil betyde, at et stigende antal børn og unge fra Grønland må anbringes i danske børne- og ungdomshjem. Til dette direktorat bør også henlægges godkendelsen af ledere ved institutioner på Grønland. Vi må jo regne med, at en væsentlig del af disse ledere fortsat vil komme fra denne del af landet, og at derfor direktoratet har de bedste muligheder for at bedømme disse kvalifikationer.

Jeg mener derfor fremdeles, at tiden må være moden til at gennemføre en lov om børne- og ungdomsforsorgen i Grønland, som i hovedtræk bør bygge på de principper, som ligger til grund for dansk børneforsorgslovgivning.

En forsvarlig tilrettelæggelse af børne- og ungdomsforsorgen i Grønland og dens fortsat nødvendige udvikling har en så vigtig forudsætning for en forsvarlig udvikling af samfundsforholdene i det hele i Grønland, at det efter min opfattelse vil være absolut nødvendigt at give børneforsorgen dens egen lov at virke under. Det er en selvfølge, at arbejdet må være familiecentreret og ske i nøje samarbejde med andre organer, der arbejder med børn og unge i kommunen og landsdelen.

